

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ

Άστρα η Τουρκατζού

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

εκδόσεις
**Μιχαήλ
Σιδερή**

Στους φίλους ζωής *Μαρία και Ζάχο*

«*Π*άμε», μου λει η μανούλα μου, “να ματζέψωμε τσι πλυμένες κουρελούδες που ’ν’ απλωμένες στο δώμα να μη μας λαμπαδιάσουνε...” Κι ανέβηκα εγώ κι άνοιξα την καπάντζα. Τ’ ήτανε και κείνο... σα καυτό νερό μας περέχυσε το ντουμάνι... σα φουρτουνιασμένο πέλαγο χύθηκε μέσα η μαυρίλα κι η ζεστασιά... Τα καταφέραμε όμως... τσι κατεβάσαμε... να καούνε διπλωμένες... νοικοκυρεμένες... Σα να την ακούω τη μανούλα μου... “Να καούνε διπλωμένες –είπε– μέσα σ’ εκείνο το κακό... να μη μας πούνε σκατονοικοκυράδες...” Είναι να μην την αγαπώ;...»

(Τα Χαϊρία μας εδώ... Αγγέλα Παπάζογλου, του Γιώργη Παπάζογλου, εκδόσεις Ταμείο Θράκης, Διεθνής Ακαδημία Πολιτισμού και Επικοινωνίας, Ξάνθη 2003)

Το καναρίνι

Δημητρούλα μου γεια σου/ πάρ' τα όλα δικά σου
τα ναζάκια σου άσ' τα/ με τη γάμπα σου σπάστα
κι όλα εγώ τα σπασμένα/ τα πληρώνω για σένα

Μια μελωδία βαριά γλυκιά, σερέτικη που κάνει και τον πιο σκληρόκαρδο μάγκα να συγκινείται έρχεται από κάπου. Μονότονη αλλά μελωδική μια γυναικεία φωνή σαν να έρχεται από το υπερπέραν χαϊδολογά τ' αυτιά του Ντίνου καθώς περιδιαβαίνει τα σοκάκια του Πειραιά πίσω ακριβώς από το λιμάνι. Όχι μακριά από την Τρούμπα που μόνο στο άκουσμά της οι αστοί κάτι παθαίνουν. Χώνονται ωστόσο ανώνυμοι στα στενά της αναζητώντας τη χαμένη ευτυχία που δεν βρήκαν μέσα στη συμβατική τους συμβίωση.

Ο ήχος είναι συγκινησιακός, ένας λυγμός και μία λύτρωση, μια ικεσία για άφεση αμαρτιών. Ίσως και να προέρχεται από εκείνο το καταγωγή που τον πήγε ο φίλος του ο μπάτσος το προηγούμενο Σάββατο.

Καταγώγι ή τεκές, το ίδιο κάνει γιατί δεν θυμόταν καλά εφόσον ήταν σούρα στο μεθύσι. Είχε ξεκινήσει να σουρώνει από πριν για να αντιπαρέλθει την απελπισία του, κι όταν του τηλεφώνησε ο Φίλιππος και του πρότεινε να πάνε να ακούσουνε μια φίλη του που τραγουδούσε κάπου εκεί στον Πειραιά, δέχτηκε χωρίς δεύτερη κουβέντα. Την περιοχή όμως όπου βρισκόταν το μαγαζί δεν τη θυμόταν καθόλου. Σε κάτι στενοσόκακα που μύριζαν μούχλα κι απλυσιά και ήταν γεμάτα χαμηλά φώτα όλων των χρωμάτων.

«Μες στην υπόγεια την ταβέρνα...» του ήρθαν κάτι στίχοι στο μυαλό, μα το τι γινόταν εκεί κάτω ούτε που ήξερε, αλλά ούτε και τον ένοιαζε. Το μόνο που θυμόταν ήταν ότι το μαγαζί ήταν υπόγειο γιατί κατέβηκαν κάτι απότομες σκάλες, τίγκα στον κόσμο και στον καπνό. Μόλις που φαίνονταν οι μουσικοί στο πάλκο. Κάτι σαν τεκές τού μύριζε, αλλά δεν ήθελε να πει τίποτα στον φίλο του μήπως και τον δυσαρεστήσει. Ο Φίλιππος ήταν καλό παιδί, σεβνταλής και καρντάσι, σαν Θεσσαλονικιός, που είχε μετατεθεί στην Αθήνα για υπηρεσιακούς λόγους. Κοινώς μπάτσος!

Φαίνεται το ήθελε η μοίρα του να κατέβει στην πρωτεύουσα για να γνωρίσει τη σεφερτζού και Τουρκατζού Άστρα, την Οβραία, όπως την αποκαλούσαν όσοι την ήξεραν, που γλίτωσε τα στρατόπεδα συγκέντρωσης χάρη στις υψηλές της γνωριμίες.

Η Άστρα, η σεβνταλού με την νταλκαδιάρα φωνή και τα μόρτικα κουνήματα που όλοι στη θέα της λυγίζαν τα γόνατα στο πάτωμα κι έκαναν την προσευχή

τους επικαλούμενοι τον Αλλάχ κι όχι τον Ιησού, γιατί ο πρώτος ήταν πιο μάγκας και Τούρκος φυσικά κι αυτός μόνο μπορούσε να τον καταλάβει.

«Αμάν, γιαβρί μ', τι είσ' εσύ! Τι να ξεμολογηθώ και τι να μολογήσω, όταν σε βλέπω, σε λαχταρώ και δεν μπορώ πια να κοιμηθώ. Ούτε και να λευτερωθώ. Η ομορφιά σου και τα τσαλίμια σου, τα τερτίπια σου μ' έχουν τρελάνει και τι να κάμω ο δόλιος που την έχω πατημένη!»

Έτσι φαντασιώνονταν οι θαμώνες του κέντρου την Άστρα. Όλα τα αρσενικά την ήθελαν και για την πάρτη της ακουμπούσαν τα τάλαρα, τα εικοσάρικα, τα πεντακοσάρικα και πολλοί και τις χήνες, έτσι για να την ακούσουν, να τους φτιάξει, να τους ταξιδέψει κι αυτοί να πάρουν τη δόση τους για να λευτερωθούν και να ταξιδέψουν με τα τραγούδια της και τη γλυκιά φωνή της σε εξωτικούς παράδεισους και να τη φαντασιωθούν στον ξύπνιο τους.

Η μοιραία Άστρα, η δικιά του Άστρα, όπως του εξομολογήθηκε ο Φίλιππος εκείνο το βράδυ. Δίπλα της μόνο άντρες, μικροί θεοί με τα όργανά τους, συνόδευαν αυτή τη μαγευτική φωνή φερμένη προφανώς από τον παράδεισο της Ανατολής. Ο Φίλιππος του είπε ότι η Άστρα ήταν από τη Σμύρνη. Μικρασιάτισσα εβραϊκής καταγωγής, Σεφαραδίτισσα κι έλεγε κάτι τραγούδια του τόπου της κι αρμένικα νταλκαδιάρικα... που κανείς ποτέ πριν δεν είχε ακούσει. Καινούργια ακούσματα, καινούργιοι ήχοι, άλλα όργανα μέσα στον λυγμό και το παράπονο, που μιλούσαν στην ψυχή και στις αισθήσεις. Καμιά

σχέση με τη μουσική που ακούγανε παλιά πριν ει-
σβάλουν αυτά τα σεβνταλίδικα τραγούδια.

Γλυκανάλατες και του σαλονιού τώρα ακούγο-
νταν στ' αυτιά του οι παλιές μελωδίες. Οι επτανη-
σιακές καντάδες και τα τραγούδια για το κρασί που
έπιναν στα ταβερνάκια της Πλάκας. Άσε τα δημοτι-
κά που τα χόρευαν και τα τραγουδούσαν όπου και
να βρίσκονταν, αλλά δεν φτιαχνόντουσαν. Παρακ-
μιακά του φάνταζαν τώρα.

Αυτή εδώ η μουσική μόνο σε «έφτιαχνε», σε κα-
λούσε να γίνεις σούρα και να μπεις στη δική της
αυταπάτη, να σηκωθείς και να χορέψεις, να τα σπά-
σεις όλα και να φιλήσεις την τραγουδίστρια, αυτή τη
λάγνα ανατολίτισσα, και να δώσεις όλη σου τη καρ-
τούρα σ' αυτούς τους μουσικούς που έπαιζαν μόνο
με ψυχή. Οι χήνες πετιόντουσαν στο πάλκο ή κω-
νόντουσαν με μαεστρία στις τσέπες των μουσικών ή
στο βαθύ λαχταριστό ντεκολτέ της Άστρας. Με μια
ψυχή και μια καρδιά έτσι, μόνο για τους θαμώνες.
Μουσική για τον λαό που έβγαζε όλα τα βάσανα και
τις πίκρες, όλο τον θυμό αλλά και το ακράτητο πά-
θος. Το προσφυγικό στην ημερήσια διάταξη, ακόμα
δεν είχαν σβήσει οι φλόγες και τα πάθη δεν είχαν
καταλαγιάσει.

Ο Φίλιππος την άκουγε μαγεμένος πίνοντας αρ-
γά αργά το καρτούτσο του και καπνίζοντας το τσιγά-
ρο του. Το ένα πάνω στο άλλο.

«Θα κάνουμε κανά τσιγαριλίκι, φίλε;» τον ρώτη-
σε ψιθυριστά στ' αυτί ο κάπελας που μας πλησίασε.
Εγώ όμως το άκουσα και μου κίνησε την περιέργεια.

«Αμέεεεε!» είπα εγώ και στράβωσε πιο πολύ το στόμα μου από τη σούρα.

«Για άκου ρε το τσογλάνι, τι σου λέει. Το νήπιο! Θέλει να φουμάρει ή να σνιφάρει;»

«Άσ' τα αυτά, Πολύδωρε, άσ' τα γι' αργότερα. Τώρα έχει πολύ κόσμο εδώ μέσα και δεν μας παίρνει. Άλλωστε εγώ θέλω να είμαι νηφάλιος όταν θα βρεθώ με την κυρά μου μετά. Δεν θέλω να είμαι μαστουρωμένος» του είπε ο Φίλιππος θέλοντας να τον αποφύγει.

«Θέλω εγώ όμως για να πάνε οι νταλκάδες κάτω» είπα εγώ. «Αφού εσύ είσαι ήδη φτιαγμένος. Τι τα θες τα παραπάνω;» ρώτησε ο τεκετζής απευθυνόμενος σε μένα.

«Λίγο κρασάκι έχω πιεί και τίποτα παραπάνω».

«Ε, όχι και λίγο, αφού το στόμα σου όταν μιλάς πάει μια από δώ και μια από κει. Άμα φουμάρεις κιόλας θα φθάσει στα μάτια σου και θα φαίνεσαι σαν τον Κουασιμόδο. Κι είσαι ωραίο παιδί, καημένε μου! Αχ, να 'χα τα νιάτα σου!»

«Δίνε του, Πολύδωρε, μη μας το χαλάς. Άσε με να ακούσω την Άστρα μου».

«Καλά, κύριε διοικητά, φεύγω, συγχώρα τις απρονοσίες μου». Και μετά έσκυψε στο αυτί και του είπε κάτι που εγώ το άκουσα σαν παράκρουση. Μια καμπάνα που κτυπούσε κι έβγαζε έναν περίεργο ήχο.

Κάπως έτσι έφτασε στ' αυτιά μου.

«Το νήπιο το γουστάρω. Μου τον κάνεις πάσα γι' απόψε κι εγώ όλα για πάρτη σου, δικά σου, δεν πλερώνεις μία. Γύρνα το μαγαζί τούμπα. Για όλα τα

ομορφόπαιδα του Περαία. Γιάλα!»

Κι εκεί δίπλα μας έκανε μια στροφή και χτύπησε τη γάμπα του με το πόδι σαν να χόρευε. Σαν τη Δημητρούλα ακριβώς, που λέει και το τραγούδι: «με τη γάμπα σου σπάστα κι όλα εγώ τα σπασμένα τα πλερώνω για σένα...»

«Α, δεν πάμε καλά απόψε. Κόφ' το και στρίβε» του σφύριξε μέσα από τα δόντια ο Φίλιππος κι αυτός σαν να φοβήθηκε εξαφανίστηκε στο λεπτό.

Μετά γυρνώντας σε μένα είπε:

«Δεν θα πεις άλλο γιατί θα πρέπει να σε πάω σπκωτό στο σπίτι σου. Κι ούτε να το σκέφτεσαι ότι θα φουμάρεις ναργιλέ, μικρέ. Τέρμα. Θα μου ξηλώσουν όλα τα γαλόνια άμα με κάνουν τσακωτό. Άσε που δεν θέλω μπελάδες γιατί μετά σου είπα είμαι «πιασμένος», έσκυψε προς το μέρος και μου είπε και γλύκανε η όψη του.

Ερωτευμένος άνθρωπος ήτανε, τι περίμενες. Τι του έλαχε του έρημου κι αυτού να πάθει; Να ερωτευτεί την ώριμη Άστρα, την Οβριά, τη ναζιάρια, την νταλκαδιάρια, τραγουδιάρια και χορευταρού που είχε περάσει τη μισή της ζωή μέσα στα καταγώγια με άντρες, με γυναίκες, με χασίσια, με παρτούζες και τι δεν της καταλόγιζαν. Και με θεϊκές μουσικές φυσικά, πενιές μέχρι το ξημέρωμα για πάρτη της. Θεσπέσιους ήχους μόνο και μόνο γι' αυτή τη λατρεμένη φωνή.

«Καναρίνι μου γλυκό, συ μου πήρες το μυαλό, το πρωί σαν με ξυπνάς και μου γλυκοκελαπδάς. Έλα κοντά μου, στην αγκαλιά μου, αχ ένα βράδυ στην

αγκαλιά μου...»

Άσε που ο χορός της σε ανέβαζε στα ουράνια. Λάγνα γυναικεία σκέρτσα λυγίζοντας τη μέση και κουτώντας τους γοφούς της στο τσιφτετέλι, κρατώντας το ντέφι με τέτοια μαεστρία που στο άκουσμά του τα ταξίδια στη μακρινή ανατολή δεν είχαν τελειωμό.

Μικρασιάτης ο μουσικοσυνθέτης αυτός που την ανακάλυψε και της έγραψε αυτό το υπέροχο τραγούδι. Εκτίμησε τα καλλιτεχνικά της προσόντα, την απδονίσια φωνή της. Καλή του ώρα όπου και να βρίσκεται. Γιατί όλοι οι άλλοι δεν την είχαν σε εκτίμηση. Τόσο οι άντρες που την έβλεπαν και ονειριάζονταν όσο και οι γυναίκες που τη ζήλευαν θανάσιμα γιατί δε μπορούσαν και να τη φθάσουν, χωμένες μέσα στον συντηρητισμό και την επίπλαστη ευμάθεια. Οι αγάμπτες κι αντιοργασμικές! Έτσι αποκαλούσε ο Φίλιππος τις υπόλοιπες αστές της σειράς του αφότου γνώρισε την Άστρα του.

Για τους αρσενικούς ήταν μια γυναίκα και μάλιστα ελευθερίων ηθών γιατί είχε υπερβεί το μέτρο που είχαν βάλει οι αρσενικοί για να κουμαντάρουν το δυνατό γυναικείο φύλο. Πώς αλλιώς θα τις εξουσίαζαν; Μόνο με τον φόβο και την υποδούλωση του κορμιού θα κουμαντάριζαν το μυαλό, αυτό το άπιαστο γυναικείο μυαλό. Γυναίκα γι' αυτούς σημαίνει, σαβουριασμένη, περιθωριακή, σακατεμένη, κολασμένη και χαμούρα. Έτσι έλεγαν αυτήν που όριζε το σώμα της και τους οργασμούς της. Που πλάγιαζε με όποιον άντρα της γούσταρε και η ίδια τον επέλεγε. Δεν ήταν δεύτερης επιλογής βάσει κοι-

νωνικών και οικονομικών κριτηρίων. Και καλά έκανε, τι με έμελε εμένα, τον φίλο μου δεν τον πείραζε.

Την ερωτεύτηκε ο έρμος από τη θωριά της, «εν ώρα υπηρεσίας» παρακαλώ. Μάλιστα. Πήγε αυτή στο αστυνομικό τμήμα να βγάλει ταυτότητα που την είχε χάσει, ή μάλλον δεν είχε ποτέ της, έτυχε να είναι ο Φίλιππος αξιωματικός υπηρεσίας, την είδε και έμεινε στήλη άλατος. Κεραυνόπληκτος! Δεν την είδε μόνο, την άκουσε να μιλάει με την τσέρτα φωνή της, με τα τσαλίμια της και τα σουσούμια της. Είχε ακούσει και όλο το παραμύθι για την ίδια και δεν του ήταν άγνωστη.

Ήξερε και τη φωνή της απέξω κι ανακατωτά. Τη λάτρευε χωρίς να τη γνωρίζει. Μόνο που δεν την είχε δει ακόμα στο πάλκο, η πρώτη γυναίκα που ανέβηκε στο πάλκο. Ίσως κάπου και να φοβόταν χωμένος κι αυτός μέσα στη σκληρή πειθαρχία και τον συντηρητισμό. Την αρνιόταν κι ενδόμυχα παρακαλούσε να πέσει στα χέρια του με κάποια της παρανομία για να τη γνωρίσει κι από κοντά.

Στο κέντρο όμως που εμφανιζόταν δεν τόλμαγε να πάει. Του έλεγαν οι συνάδελφοι: «έλα, ρε, να ακούσουμε το καναρίνι, για έλεγχο σε ώρα υπηρεσίας θα πάμε γιατί όλο και κάτι καπνίζουν εκεί μέσα απαγορευμένο. Υπάρχει μπόλικο υλικό. Μπλόκο καλυμμένο θα κάνουμε. Μυστική υπηρεσία θα εκτελέσουμε.

Και θα χαρούμε φυσικά γιατί έχω ακούσει για λόγου της όλα τα καλά κι όλα φυσικά τα κακά».

Ο Φίλιππος πάλευε με τα πρέπει και τα θέλω του.

Αλλά δεν τολμούσε ούτε σαν υπηρέτης του νόμου να παρευρεθεί εκεί μέσα. Και να που η θεά τύχη τον προκάλεσε και του την έστειλε στην υπηρεσία του, μέσα στα χέρια του για να τον δοκιμάσει και να γελάσει μαζί του.

Εκεί λοιπόν έπαθε το βλαχάκι. Καταγωγή από ένα μικρό κι άγνωστο χωριό έξω από τη Θεσσαλονίκη κι ο δόλιος ήρθε στην Αθήνα αγνός και αμάθης να μπει στη χωροφυλακή, να γίνει μεγάλος και τρανός γαλονάς, να τον τρέμουν κι οι τοίχοι γι' αυτό και θαμπώθηκε από την ομορφιά της ναζούς, της ντιζέζ πριμαντόνας, ο χαρμάνης... Κι ας είχε κάνει τόσο καιρό μες στην πιάτσα!

Κι ήταν τότε πολύ μεστή η Άστρα για τα μέτρα του και την ομορφιά του. Αυτός εικοσιπεντάρης, ένας δίμετρος μελαχρινός άντρακλας, σκέτο καρντάσι με τα όλα του, μακεδόνας κι απόγονος του Αλεξάνδρου που δεν τον ξεπέρναγε στο μπόι, αλλά ούτε κι ο ίδιος στη δόξα, κι αυτή πολύ μεστή πάνω από πενήντα τής καταλόγιζαν οι εχθροί της. Ίσως κι εξήντα. Κανείς δεν ήξερε, γιατί κι η ταυτότητα της με πλαστά στοιχεία ήταν. Τρέχα γύρευε με τα ληξιαρχεία. Ό,τι δηλώσεις είσαι, του έλεγε η μάνα του. Μάρτυς μου ο Θεός. Βέβαια δεν της φαίνονταν τα χρόνια, τζόβενο έδειχνε, αλανιάρικο και φρέσκο, αλλά τα κουβαλούσε πάνω της.

Άσε που δεν ήτανε δα και καμιά ψηλή και του έφτανε μέχρι τον ώμο. Ένα κεφάλι την πέρναγε ο παίδαρος ο φίλος μου. Αυτή δηλώθηκε σαράντα,

έτσι για να κρατάει και τα προσχήματα, αφού οι ελάχιστες ρυτίδες που είχε στο πρόσωπο θα πρόδιδαν και κάποια ώριμη ηλικία. Για τα δεδομένα ήταν γριά. Κι αυτός στο άνθος της ηλικίας του.

Άλλοι λένε ότι είχαν τριάντα χρόνια διαφορά στην ηλικία, άλλοι λέγανε είκοσι. Κανείς δεν ήξερε να πει με βεβαιότητα. Ούτε κι εγώ που ήμουνα φίλος του και συνομήλικός του. Τι σημασία έχει; Και καλά έκανε, τι με έμελε εμένα, τον φίλο μου δεν τον πείραζε.

Ο έρωτας δεν κάνει διακρίσεις. Χτυπά εκεί όπου του κάθεται και μπήγει τα βέλη του όπου του καπνίσει, έτσι για να μας κάνει πάντα πλάκα, για να μας εκπλήσσει, ο άτιμος. Να μας αποσυντονίζει για να ξεφεύγουμε από αυτή τη βαρετή άθλια καθημερινότητα που χτυπάει κόκκινο πολλές φορές στις φλέβες μας και θέλουμε να σουτάρουμε. Να φλιπάρουμε.

Έτσι έκανε και με τον Φίλιππο. Τον σημάδεψε στην αθώα νεανική του καρδιά και το παιδί παράτησε όλες τις μορφονιές που του προξένευαν για χάρη της κι ας ήτανε όλες παιδούλες σαν τα κρύα νερά. Αυτός έπεσε στα πόδια της Άστρας, άκου όνομα, λες κι ήταν ξωτικό, που έπεσε σαν ώριμο σύκο στην αγκαλιά του μέσα στο τμήμα της χωροφυλακής εκείνο το πρωινό. Έκανε ότι λιποθύμησε η πανούργα κι έπεσε πράγματι στην αγκαλιά του. Έτρεξαν όλοι οι μπάτσοι να της φέρουν νερό και κολόνια λεμόνι για να τη συνεφέρουν.

Την απαγκίστρωσε από την αγκαλιά του που είχε